№ 139 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 1889 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 139

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1890 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն ձևով և նոյն պրոգրամայով։ Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի։

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշևի տանը)։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ

ВЪ 1890 ГОДУ

(СЕДЬМОЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ)

будетъ выходить въ Тифлисѣ, какъ и въ прошлые годы, ежедневно, по программѣ газеты литературной, общественной и политической.

Съ 12-го ноября 1887 г. «Новое Обозрѣніе» выходитъ двумя изданіями, изъ которыхъ *первое*, вечернее, предназиачено для восточнаго Закавказья и сдается на вечерній поѣздъ желѣзной дороги, а *второе* утреннее,—для гор. Тифлиса, западнаго Закавказья и Россіи.

Условія подписки, съ пересылкою и доставкою: на годъ 10 р., на полгода—6 р., на три мѣсяца—3 р. 50 к., на одинъ мѣсяцъ—1 р. 50 к. За границу: на годъ—17 р., на полгода—9 р. 50 к., на три мѣсяца—5 р. (Подписка принимается не иначе, какъ считая съ 1-го числа любого мѣсяца).

За объявленія, изъ губерній и областей кавказскаго края взимается по 8 к. за строку петита на 4-й страницѣ и по 15 к. за такую-же строку на 1-й стр. За всѣ остальныя объявленія—по 10 к, за стр. петита на 4 стр. и по 15 к. за такую-же строку на 1 стр.

Объявленія изъ внѣ-кавказскихъ городовъ принимаются исключительно въ «Центральной конторѣ объявленія», бывш. Л. Метцль, въ Москвѣ, на Мясницкой улицѣ, въ д. Спиридонова.

Подписка и объявленія принимаются:

а) ВЪ ТИФЛИСѢ: въ конторѣ газеты, Головинскій проспектъ, домъ Читахова, № 12.

б) ВЪ ОТДѢЛЕНІЯХЪ КОНТОРЫ:

1) ВЪ БАКУ—при аптекарскомъ магазинѣ И. Г. Чубинова, на Михайловской улицѣ домъ Мирза-Авакова и Карабегова.

2) ВЪ КУТАИСѢ—при книжномъ магазинѣ братьевъ Чиладзе, противъ бульвара, въ домѣ Г. Андроникова.

3) ВЪ БАТУМѢ—при конторѣ М. С. Бетанова, Набережная, домъ Ферадъ-Бега.

в) У АГЕНТОВЪ КОНТОРЫ:

1) ВЪ Г. ШУШѢ—С. О. Ананьева, на площади Топханэ.

2) ВЪ Г. ГОРИ—Ир. И. Рамишвили.

3) ВЪ ЕЛИСАВЕТПОЛѢ—Г. А. Альтгаузена, при торговлѣ аптекарскими товарами.

Въ отдѣленіяхъ и у агентовъ подписка и объявленія принимаются по редакціоннымъ цѣнамъ, безъ всякой надбавки. Розничная продажа тоже производится безъ увеличенія платы, по 5 коп. за номеръ.

Иногородные адресуютъ свои требованія: Въ Тифлисъ, въ редакцію «Новаго Обозрѣнія».

Издательница О. А. Николадзе. Редакторъ М. А. Успенскій.

1—3.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պեսիմիստական տրամադրութիւն. Նամակ Երևանից. Նամակ Թէլաւից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՕՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՍԻՄԻՍՏԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մի մռայլ և յուսահատ շրջանի մէջ է գտնվում մեր հասարակութիւնը։ Որ կողմը որ նայում էք, որ կողմը դիմում էք, որ շրջանի մէջ և մտնում էք,—ամեն տեղ պարզ կերպով նկատվում է մի մռայլ տրամադրութիւն, և մի տեսակ յուսահատութիւն։ Դրա պատճառը անկասկած ոչ համաճարակ ինֆլուէնցիան է, և ոչ Պարսկաստանի խորքերում կոտորածներ անող խոլերան.—ոչ, դրա պատճառները աւելի բարդ են, շատ հին են, և թաղնված մեր ժողովրդի հասարակական կեանքի կազմակերպութեան մէջ....

Սակայն առանց մտնելու այդ պատճառների քննութեան մէջ, որ անկարելի է, համ էլ մեզ շատ հեռու կը տանէր, չենք կարող մատնանիշ չանել այն տխուր երևոյթի վրա, որը այսօր տիրում է ամեն տեղ, ամեն շրջանում, և ամեն գործի մէջ.—և այդ մեր վերև յիշատակած մռայլ տրամադրութիւնը և բարոյական յուսահատութիւնն է, որը ծնեցրել է մի սոսկալի պեսիմիստութիւն, իսկ այդ պեսիմիստական ուղղութիւնը արագ կերպով լցնում է մեր հասարակութեան շրջանները բազմաթիւ և նոյն իսկ անթիւ պեսիմիստներով.... և հասարակութեան մէջ այդ պեսիմիստները այնքան սաստկացել են, որ սխալված չենք լինի, եթէ ասենք, որ ինքն այդ հասարակութիւնը արդէն պեսիմիստների մի ժողովածու է ներկայացնում....

Այդ տխուր իրողութիւնը ապացուցանող փաստեր շատ կան։

Դիցուք մէկը մի շրջանի մէջ յղանում է մի միտք.—ոչինչ չի դուրս գայ.—ասում են ամենքը, և յղացած միտքը դեռ չը մարմնացած՝ մեռնում է։ Մի ուրիշը քաջութիւն է ունենում մի որ և է շատ ժամանակակից, շատ կենսական գործին վերաբերեալ նախագիծ առաջարկելու մի հասարակական հաստատութեան կամ մի խմբի։ —Ոչինչ չի դուրս գայ, յուսահատութեամբ ասում են ամենքը, և իրանց յուսահատութեամբ մեռցնում են գործը։

Մի որ և է շրջանում հարց է յարուցանվում դիցուք ժողովրդի կեանքը ուսումնասիրելու համար յատուկ խումբ կազմակերպելու մասին։— Դեռ ոչինչ չարած՝ ամենքը երեսները դարձնելով ասում են՝ «ոչինչ չի դուրս գայ» և մի կողմ քաշվում։

Դպրոցում տեսուչը առաջարկում է արհեստագիտական մի բաժին մտցնել ուսումնարանի մէջ։ Յուսահատ մանկավարժական խումբը պատասխանում է՝ «ոչինչ չի դուրս գայ» և այդպիսով առաջարկը մնում է միայն մեռած թղթի վրա իբրև մեռած առաջարկ։

Առաջարկութիւններ են լինում գրողներին, մտաւոր գործով զբաղվողներին օգնելու համար հիմնել փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւններ, առաջարկութիւններ են լինում, դիցուք, հիմնել ուսում առած օրիորդներից և երիտասարդներից թարգմանչական ընկերութիւններ,—հարց է յարուցանում խմբեր կազմել հայոց թատրոնը ոտի կանգնեցնելու համար, հարց է յարուցանվում հիմնելու մի նոր օրգան, մի նոր գրադարան, մի նոր դպրոց, և այլն և այլն, և ամեն տեղ, ամեն քայլափոխում՝ բօթաբեր բուերի նման ամենքը գռռում են. «մի և նոյն է, ոչինչ չի դուրս գայ»։

Եւ այդ մեռելութեան նշանը, յուսահատ, պեսիմիստական երևոյթը նկատվում է ոչ թէ միայն իրանց «կեանքը մաշած» շրջաններում, այլ նոյն իսկ ինտելիգէնտ երիտասարդութեան շրջաններում, ուր պէտք է տիրապետէր կենդանութիւն, և բուռն հաւատ դէպի առաջադիմութիւնը, և դէպի ամեն տեսակ գեղեցիկ և խելացի ձեռնարկութիւնները...

Այդ աստիճանի յուսահատութեան և պեսիմիստութեան հասած տրամադրութիւնը իսկապէս մահաբեր մի թոյն է մեր հասարակութեան համար։ Եւ այդ պատճառով առանց ներքին յուզման չէ կարելի տեսնել, թէ ինչպէս մեր հասարակութիւնը, նոյն իսկ իր երիտասարդութեամբ ոտով և գլխով գտնվում է այդ յուսահատութեան և պեսիմիստական տրամադրութեան ներքոյ....

Իսկ այդ տեսակ յուսահատեցնող դրութեան մէջ, երբ ամեն տեսակ լաւ գործ մեռնում է, երբ ամեն տեսակ լաւ սկզբնաւորութիւն անաջողութեան է հանդիպում, միակ մխիթարութիւնը և միակ սփոփանքը այն է, որ դա մշտական, յաւիտենական, բնական մի դրութիւն չէ, այլ պատահական, անցողական և արհեստական մի դրութիւն, որը պէտք է վերջ ի վերջոյ ոչնչանայ և տեղ տայ աւելի լաւ, աւելի կենդանի և հաւատով ու կեանքով լի մի դրութեան, կամ խօսելով բանաստեղծների լեզուով՝ «մահաբեր ձմրանը պէտք է յաջորդէ կենսաբեր գարունը»....

Խ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Նոյեմբերի 27-ին

Երևանի թեմական դպրոցի տեսուչ պ. Մնացական Ցարութիւնեանի՝ «Մշակի» № 131-ում մեր թղթակցութեան դէմ գրած պատասխանը առիթ է տալիս մի քանի խօսք ասել թղթակիցների մասին։ Գաւառներից հաղորդած տեղեկութիւնները տեղական զանազան հասարակական, ազգային հիմնարկութիւնների և նոյն իսկ անհատների լաւ ու վատ կողմերի մասին պատկանում են այն անձանց, որոնք «թղթակից» անունն են կրում։ Նայելով թէ թղթակիցը ինչ անձնաւորութիւն է, ինչ շրջանի է պատկանում և որքան ճիշդ է հաղորդում տեղեկութիւնները, նրա համեմատ ևս նրա թղթակցութիւնները գնահատվում են և թողնում իրանց ազդեցութիւնը։ Բայց և այնպէս նա հալածված է, եթէ նա գովում է իր ազգականներին, շողոքորթում է այս և այն անձնաւորութեան, խմբագրութեան իր վրա ունեցած հաւատարմութիւնը ծառայեցնում է՝ իր վատ կրքերին և եսականութեանը բաւականութիւն տալուն, և վերջապէս լրագիրը դարձնում է իր ձեռքին մի զէնք իր թշնամիների հետ կռուելու,—այնպիսին հալածվում է ճշմարտասէր մարդկանցից, ատելի է դառնում հասարակութեանը, գործում է ընդդէմ խղճի և գործի։ Նա, որը ցանկանում է մի ծառայութիւն անել հասարակութեան, երևան հանել անճոռնի և խայտառակ երևոյթները, աշխատում է պատռել այն կեղծ վարագոյրը, որի տակ մեր հասարակական հիմնարկութիւնները, նրանց ղեկավարները և գործօն անձինք դէպի չարն են գործ դընում իրանց վրա դրած պարտականութիւնը, ցանկանալով այսպիսով ղնել նրանց վարմունքը հասարակական դատաստանի առջև, և ուղղել այդպիսիների վարմունքը, կրկնում ենք, այն թըղթակիցը, որը բարի ցանկութեամբ աշխատում է մամուլի միջոցով հարուածել մեր երեցփոխների, բարեգործական հիմնարկութիւնների վարիչների, դպրոցական ղեկավարների, հասարակական և կրօնական գործիչների վատ վարմունքը—հալածվում է այդպիսիներից և շատ անգամ էլ նիւթական զրկանքի և պատժի է ենթարկվում։

Վայն եկել է այն թղթակցին, որը ուսուցիչ կամ մի ուրիշ պաշտօնեայ է. նա թող հաւատացած լինի, որ այս թէ այն կերպ պէտք է զրկվի, դպրոցից վռնդվի, ռոճիկը կորցնի....

Հարցնում ենք՝ դրանից ինչ շահ ունի թղթակիցը, ով է նրան վարձատրում, ով է նրան խրախուսում կամ գովաբանում։ Պատասխանը շատ պարզ է.—ոչ ոք։ Նա գրում է, աշխատում է, ինչու համար. որպէս զի նրան հալածեն, հայհոյեն, զանազան անուններ տան։ Այդ բոլորը տանելի է մանաւանդ երկար տարիներ թղթակից լինողի համար և այն էլ օգէտ ամբոխից. բայց երբ այդ անում է մի կրթված մարդ, այդ անհասկանալի է։

Գրելով Երևանի թեմական դպրոցում տիրող ծեծ ու հայհոյանքի և տեսչի ուշ գալու մասին, որոնց վրա հրաւիրած ենք առաջնորդի ուշադրութիւնը, մենք երբէք նպատակ չենք ունեցել զրպարտել տեսչին կամ մի կեղտ քսել դպրոցին. մեր բարի ցանկութիւնն է եղել հրապարակ հանելով այդ վատ երևոյթը, վերացնել նրան, որը բոլոր ճշմարիտ մարդկանց ցանկութիւնն է։ Մենք անձամբ ճանաչում ենք ու գիտենք ս. առաջնորդի գործերը և կասենք, որ նա իրաւ տօկուն անձն է, գիտենք նոյնպէս և պ. տեսչին, որին յարգում ենք ինչպէս բարի մարդ, հմուտ բժիշկ, լաւ ընկեր, համեստ անձն, բայց դոքա բաւական չեն ասելու, որ ս. առաջնորդը թոյլ է կամ դպրոցում ծեծ, հայհոյանք չը կայ և տեսուչը իր ժամանակին գալիս է դպրոց։ Ընդունելով գործող անձանց լաւ կողմերը, կարելի է ասել որ դպրոցում պակասութիւններ՝ կան։

Խօսենք երրորդ դէմքով. թղթակիցը ոչ մի հաշիւ չունի սուտ խօսելու, ինչպէս ասում է պ. տեսուչը։ Նա այդ բոլորը ճիշդ գիտէ, գիտէ նաև թէ որ ժամանակ և ինչ աշակերտ է ծեծվել կամ հայհոյանք ստացել։ Բայց վերցնել և երրորդ դէմքով արդարացնել իրան, ս. առաջնորդի մասին մի երկու գովասանական խօսքեր յիշելով, թղթակցին զրպարտել, ստախօս, անհասկացող և այլն անուանելը պ. տեսչին պատիւ չէ բերում։

Թղթակցի միակ մխիթարութիւնը իրան թըղթակցութեան թողած ազդեցութիւնն է։ Այդ առերեց մեր գրածը, մենք բաւական ենք։ Եղաւ դըրա մասին ուսուցչական ժողով, որտեղ պահանջվեց բացատրել պատճառը՝ թէ ինչու պէտք է այնտեղ հասցնել, որ գրեն. ծեծը և հայհոյանքը վերջացաւ, հոգաբարձութիւնը ուշադրութիւն դարձրեց և շատերը զգաստացան, և այլն և այլն։ Մի կողմից այս, միւս կողմից այն, որ պատասխանը ուշադրութեամբ կարդացողին զգալ է տա-

լիս իրան ոչ մի կրիտիկայի չը դիմանալը, ընթերցողին համոզնում են, որ սոսախօս, զրպարտիչ, անհասկացող խօսքերը մեզ կպչել չեն կարող։

***

ՆԱՄԱԿ ԹԷԼԱՒԻՑ

—

Նոյեմբերի 29-ին

Թէլաւը, ում չէ յայտնի, որ գաւառական քաղաք է և շատ մօտ Թիֆլիսին, Կովկասի մայրաքաղաքին։ Նա բաւական մեծ և հարուստ քաղաք է։ Ունի մօտ 8—9 հազար բնակիչ, որից 6—7 հազարը հայեր են։ Նրա փողոցները երկար են և լայն, տները եւրոպական ձևով. ունի բաւական թւով խանութներ, կայ մինչև անգամ քաղաքային այգի, ունի կլուբ, մի մասնաւոր բանկ, մի օրիորդաց ռուսաց գ ա ւ ե ղ ե ն ի ա, ռուսաց քաղաքային ուսումնարան, ռուսաց հոգևոր ուսումնարան, հայոց՝ տղայոց միդասեան և օրիորդաց երկդասեան ուսումնարաններ, մինչև անգամ մասնաւոր ուսումնարաններ և քաղաքային գրադարան։ Ուրեմն պէտք է եզրակացնել մեր ասածներից, որ Թէլաւը, մեր ամեն բանից յետ մնացած գաւառական քաղաքների մէջ ամենաառաջադէմը և լուսաւորը կարող է համարվել։ Բայց որքան կը լինի ձեր զարմանքը և հիասթափումը, երբ աւելացնենք, որ այդ ա ռ ա ջ ա դ է մ քաղաքում կ ե ա ն ք չը կայ։ Այո, Թէլաւում կեանք չը կայ. նա մի մեռած քաղաք է։ Մեռած ասելով ի հարկէ, հասկանում ենք մի քաղաք, որի մէջ կեանքը կանգնած է, չէ առաջադիմում, այսինքն չը կայ հասարակական գործունէութիւն, չը կայ ամենևին ինտէլիգենցիա, չը կայ, և մի շարք չկաներ, կայ միայն անշարժութիւն, տգիտութիւն, հնապաշտութիւն, անտարբերութիւն... մի խօսքով կատարեալ մեռելութիւն։

Վերև յիշեցինք, որ կայ այստեղ և կլուբ,— ինչ է կատարվում այնտեղ։—Ոչինչ. բիլեարդ և թուղթ են խաղում մի քանի ծառայողներ, երկու շաբաթը մի անգամ էլ պարեր են սարքվում և միայն—ահա այդ կլուբ կոչված հիմնարկութեան ամբողջ գործունէութիւնը։ Իսկ լինում են արդեօք, կամ կը լինեն երբ և իցէ կոնցերտներ, ներկայացումներ, գրականական երեկոներ և այլն... Աստուած մի արասցէ. այդպիսի բաներով Թէլաւի բ ա ր ձ ր դասը չէ հետաքրքրվում, իսկ հասարակ դասը այդպիսի բաներ երազումն էլ չէ տեսնում, ուր մնաց, թէ աշխատէ իրականացնել։

Թէլաւը գաւառական մեծ քաղաք է, բայց ո՞ւր է նրա ընթերցարանը, ի՞նչ դրութեան մէջ է նրա գրադարանը, ո՞ւր է նրա բեմը, ի՞նչ են ներկայացնում նրա ուսումնարանները։— Բաւական է ասել, որ Թէլաւի 6—7 հազար հայ հասարակութիւնը տալիս է իր ուսումնարաններին 30 աշակերտ և 60 աշակերտուհի։ Հասկանալի է, թէ որքան սէր և պահանջ կայ այդ հասարակութեան մէջ դէպի մայրենի լեզուի ուսումը։ Բայց կա՞յ արդեօք սէր գոնէ դէպի ուսումը առհասարակ այդ հասարակութեան մէջ։ Ցաւաբախտաբար ոչ պիտի պատասխանենք, որքան էլ որ տարօրինակ թւայ այդ պատասխանը։ Չը սիրել ուսումը, չը զգալ պահանջ դէպի նա, անտարբեր լինել բոլորովին դէպի իրանց որդոց կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը, չը հոգալ նրանց դէթ տարրական ուսում տալու մասին՝ այդ յիրաւի արտաքոյ կարգի մի երևոյթ է։— Աններեւակայելի անտարբերութիւն դէպի ուսումնարանները և ուսման պահանջի կատարեալ բացակայութիւն։ Վաճառականը գերադասում է իր որդուն պահել իր խանութում, արհեստաւորը—իր արհեստանոցում, գինեվաճառը—իր գինետնում, իսկ բոլորովին աղքատ դասակարգը իր սիրելի զաւակներին փողոց է ուղարկում ամեն տեսակ կեղտոտութիւններ և գեղխութիւն սովորելու։ Այս տղայոց վերաբերութեամբ. իսկ աղջկերանց վերաբերութեամբ բաւական է յիշել, որ այստեղ դեռ, ստուար մեծամասնութեան կարծիքով, աղջկերանց ուսում տալը մի աւելորդ, մինչև անգամ մի անբարոյականացուցիչ բան է։

Թէլաւի հայ հասարակութիւնը մասներով անգամ չէ կարող համարել իր համալսարանականներին, մինչև անգամ միջնակարգ ուսումնարաններից աւարտածներին, որովհետև չը կան այդպիսիները։ Զարմանալի, մինչև անգամ տարօրինակ չէ՞, որ հազարներից բաղկացած մի հասարակութիւն, այն էլ քաղաքային հասարակութիւն, չունի իր մէջ համալսարանականներ, չունի մինչև անգամ միջնակարգ ուսումնարաններից աւարտածներ, ուր մնաց թէ արդէն կազմակերպված ինտէլիգենցիա, ինչպէս իրաւունք ունենք պահանջել մի քաղաքային հասարակութիւնից։

Բայց հ ա ս ա ր ա կ ո ւ թ ի ւ ն խօսքը Թէլաւեցիների վերաբերմամբ մենք սխալ ենք գործ ածում, որովհետև Թէլաւում հասարակութիւն չը կայ, եթէ հասարակութիւն ասելով հասկանալու լինենք ընդհանուր շահերով իրար հետ կապված անհատների մի միութիւն։ Թէլաւում այդպիսի բան չը կայ։ Այստեղ կան վաճառական Մարկոս, կամ արհեստաւոր Կիրակոս, բայց չը կան պարտաճանաչութեան հասած հասարակութեան անդամներ, չը կան ընդհանրական կապող շահեր, չը կայ ընդհանրական կեանքով ապրելու ձգտում, չը կայ իրար օգնելու պահանջ։

Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կիրակի օր, դեկտեմբերի 3-ին, Թիֆլիսից մեկնեցաւ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան Էջմիածին գնալու համար։ Վաղ առաւօտեան մեծ բազմութիւն էր դիմում դէպի առաջնորդարան՝ սրբազանին «գնաս բարև» ասելու։ Ժամը մօտ 12-ին վանքի բակում արդէն խռնված էր մեծ բազմութիւն քաղաքի բոլոր դասակարգերից, որը սպասում էր Արիստակէս եպիսկոպոսի դուրս գալուն առաջնորդարանից։ Ժամը մօտ 12-ին սրբազանը դուրս եկաւ և դիմեց դէպի վանքի եկեղեցին։ Առաջնորդարանի նախագաւթի սանդուղների մօտ մի երիտասարդ մի ճառ խօսեց Թիֆլիսից հեռացող առաջնորդի առաջ։ Մինչև եկեղեցի մտնելը ահագին բազմութիւնը մեծ ջերմեռանդութեամբ համբուրում էր սրբազանի աջը։ Եկեղեցի մտնելով Արիստակէս եպիսկոպոսը դիմեց ժողովրդին մի կարճ ճառով, որի մէջ յայտնեց, որ իր եօթ տարվայ առաջնորդական պաշտօնավարութեան միջոցին ինքը շատ մօտ ճանաչեց Թիֆլիսի հասարակութեան լաւ կողմերը, ճանաչելով դրա հետ միասին և հասարակութեան վատ կողմերը։ Հասարակութիւնն էլ, անկասկած, ասեց սրբազանը, փոխադարձաբար լաւ ճանաչեց ինձ։ Ապա ցանկանալով, որ հասարակութիւնը միշտ իրան յատուկ եռանդով և ոգևորութեամբ վերաբերվի դէպի ամեն տեսակ լաւ գործերը և ձեռնարկութիւնները, սրբազանը օրհնեց ժողովրդին, դուրս եկաւ եկեղեցուց և կառք նստեց։ Հասարակութիւնը ճանապարհ դրեց իր սիրելի առաջնորդին ոգևորված կեցցէներով։ Սրբազանի կառքի ետևից դէպի երկաթուղու կայարանը գնում էր բազմաթիւ կառքերով մեծ բազմութիւն։ Կայարանում սրբազանի համար բացել էին թագաւորական սենեակները, ուր նա հանգիստ առաւ մօտ կէս ժամ, մինչև որ գնացքը պատրաստվեց։ Պատրաստված էր արտակարգ գնացք։ Երբ մեկնելու րոպէն հասաւ, Արիստակէս եպիսկոպոսը կանգնելով չքեղ վագոնի պատշգամբի վրա, օրհնեց ժողովրդին, մնաս բարև տուեց, յայտնելով, որ երբէք չի մոռանայ ժողովրդի այդ սէրը և համակրութիւնը։ Այդ խօսքերին յաջորդեցին հազարաւոր մարդկանց «կեցցէ Արիստակէս եպիսկոպոս» խօսքերը և գնացքը սլացաւ։ Սրբազանին մինչև Աղստաֆա ուղեկցեցին շատերը Թիֆլիսի հասարակութեան կողմից։ Աղստաֆայում ճաշ պիտի տրվէր ի պատիւ Արիստակէս եպիսկոպոսի Գանձակի հասարակութեան կողմից։

—

Շաբաթ օր, դեկտեմբերի 2-ին, «Մշակի», «Աղբիւրի» և «Тифлисскій Листокъ»-ի խմբագրութիւնները իբրև նշան իրանց համակրութեան դէպի Թիֆլիսի առաջնորդը՝ ներկայացրին մի համեստ ընծայ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանին,—դա մի գրիչ էր, կէսը փղոսկրից և կէսը ոսկուց, դրած մի գեղեցիկ պահարանի մէջ։ Գրչի վրա փորագրած էր «Արիստակէս եպիսկոպոսին «Մշակի», «Աղբիւրի» և «Тифлисскій Листокъ»-ի կողմից»։

—

Մեզ հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 18-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում պիտի քննվի մի խումբ կեղծ թղթադրամ պատրաստողների գործը։ Մեղադրվողների մէջ կան, ի միջի այլոց, և երկու հայ քահանայ։

—

Դեկտեմբերի 1-ին կայացած բժշկական ընկերութեան նիստում, ինչպէս և պէտք էր սպասել, երկար խօսակցութիւնների նիւթ դարձաւ ինֆլուէնցիան։ Բժիշկները թէև այդ մասին գիտնական զեկուցումներ չարեցին, բայց հիմնվելով իրանց հեղինակութեան վրա, այն ընդհանուր կարծիքը յայտնեցին, որ այժմ Թիֆլիսում և գաւառներում եւ երևացած ինֆլուէնցիան, որը միաժամանակ տարածված է և համարեա ամբողջ Եւրոպայում, վտանգաւոր հիւանդութիւն չէ. Նրանով հիւանդացածը մի քանի օրում, նոյն իսկ երկու օրում առողջանում է, և եթէ նոյն հիւանդութիւնը կրկնվի մի և նոյն մարդու վրա, այդ դէպքումն էլ նա մահ առաջ չէ բերում։ Այդպէս են ցոյց տուել փորձերը։ Ապա հարց եղաւ այն մասին թէ արդեօք մի որ և է կապ կայ խոլերայի և ինֆլուէնցիայի մէջ։ Մեր բժշկական ընկերութիւնը այդ հարցում խոնարհվելով աւելի հեղինակաւոր անձանց և աւելի հեղինակաւոր հիմնարկութիւնների առաջ՝ որոշեց, որ ոչինչ կապ չը կայ։

—

Արտասահմանի հայ լրագիրները հաղորդում են, որ Կ. Պոլսի հայոց կենտրոնական վարժարանում օտարազգի տեսուչ նշանակելու պատճառով, բարձր դասարանների աշակերտներից շատերը դադարել են դպրոց յաճախելուց։ Ենթադրում են, որ դպրոցի խնամակալութիւնը ստիպված կը լինի փոխել իր կարգադրութիւնը և հայ տեսուչ հրաւիրել դպրոցի համար։

—

Վերջին օրերում Թիֆլիսի փողոցներում այնպիսի սարսափելի ցեխ է, որ անկասկած, եթէ քաղաքային վարչութիւնը չը մտածի մի փոքր մաքրելու փողոցները, այն ժամանակ հասարակութիւնը այդ անանցանելի ցեխը տեսնելով, կարող է նոյն իսկ ինֆլուէնցիան մոռանալ....

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը մտադիր է շատ կարճ ժամանակամիջոցում գնել Նոբէլի նաւթանցքը, որը նա շինել է Միխայլովից մինչև Կվիրիլի կայարանը։ Այդ նոր սեփականութիւնը պետութեանը կարժենայ մինչև 10 միլիօն։

—

Կ. Պոլսից արտասահմանի հայոց մի լրագրին գրում են. «Պէշիկթաշի մէջ Թիւրքի մը կողմէն առևանգուած աղջիկը յանձնուեցաւ իր հօրը, Պատրիարքարանէն ղրկուած քահանայի մը ազդեցութեան շնորհիւ. խեղճը բաւական նեղեր են»։

—

Երևանից մեզ գրում են. «Երևանցիներին եկեղեցի տանելը լաւ և համակրելի միտք է, բայց երբ նրանք տաք հագուստ չունեն, եկեղեցին խոնաւ և ցուրտ է և մանաւանդ երբ կայ այնտեղ մեռած մարդու դիակ, մենք կարծում ենք աւելի վնասակար է նրանց տանել այնտեղ։ Այդ պատահել է ամսիս 20-ին, կիրակի օր, տեղիս Ս. Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիների հետ։ Նրանց տարել են Ս. Պօղոս և Պետրոս եկեղեցին, որը սաստիկ խոնաւ է, վառարան չունի և որտեղ այդ օրը դրված էր մի մեռածի դիակ և երեսը բաց։ Աշակերտներից մի քանիսը հիւանդացել էին, որը ցրտից և խոնաւութիւնից և որն էլ մեռելից վախենալուց։ Ցանկալի էր, որ այդ հանգամանքներում աշակերտուհիներին եկեղեցի չը տանէին, որովհետև բացի վնասից— հիւանդանալուց, ոչ մի օգուտ նրանք չեն կարող ստանալ։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 17 Նոյեմբերի

Մուսա աւազակի դատ երեք անգամ տեղի ունեցաւ և միշտ կը շարունակէ նոյն ցնցումներն առաջ բերել. վաղը վերջին դատավարութիւնը տեղի կունենայ. պիտի խօսեն երկու կողմի փաստաբանները. դատարանը իր վճիռը չը կրնար տալ վաղը. հաւանօրէն Նոյեմբերի 20-ին, կամ 21-ին կուտայ։ Իսկ հետզհետէ միւս ամբաստանութիւններն ալ պիտի շարունակուին։

Մեր նախորդ թղթակցութեան մէջ հասանք այն տեղն, ուր Գուլմաշ աղջիկը և Մկրտիչ դուրս հանուեցան դատարանէն, ինչպէս նաև իրենց փաստաբանը, ու Մուսայի հարցաքննութիւններն սկսաւ։

Իրեն եղած հարցումներուն պատասխանելով Մուսա յայտարարեց իր անունը, տարիքը (երեսուն—երեսուն և մէկ), ո՞ր տեղացի ըլլալը (մշեցի), ի՞նչ գործ ունենալը, միայն թէ երբ խնդիրն ի՞նչ գործ ունենալուն եկաւ, Մուսա բէյը ըսաւ.

—Ագարակ ունիմ.

Նախագահն ըսաւ։—Ամբաստանած էք թէ Էրտօնկ գիւղի մէջ անվայել գործեր ըրած էք. Թուղթերն հոս են. պիտի կարդացուին. մտիկ ըրէք։

Այս յայտարարութեան վրայ կը կարդացուի ամբաստանիչ ատենին տեղեկագիրը, որ շատ երկար ըլլալով, համառօտութիւնը կը դնենք, զի ատոր վրա հիմնուած է դատը։

Մուսա ամբաստանուած է.

1) Թէ երեք տարի առաջ կրակի տուած է Ցօլհաննէսի մթերանոցը, Մուշի Էրտօնկ գիւղի մէջ. այդ մթերանոց այրուած է պարունակած ինչքերովը, որպիսիք են խոտ, փայտ և այլն։ Նմանապէս կրակի տուած է գարիի դէզերն, որք կը գտնուէին դուրսը։ Վերջէն ծակելով տան պատը, գողցած է շատ մը գոյքերն ու կահ-կարասիքը։

2) Թէ Ցօլհաննէսի մէկ տղան սւինի մը կապելով, անոր քսան հատ ոսկին (մօտ երկու հարիւր րուբլի) առած է սպառնալիքով։

Տեղեկագիրը կարդալէ յետոյ ընդհանուր դատախազ Խալիս պէյ կը հաղորդէ տեղեկութիւններ, որոնցմով կուզէ հաստատել թէ Մուսայի դէմ եղած ամբաստանութիւններն անհիմն են, զի տրուած վկայութիւններ հակասական են իրարու։

Ընդհանուր դատախազի այս յայտարարութենէ վերջ կը սկսի հարցաքննութիւններն Մուսայի և վկաներու։

Ն ա խ ա գ ա հ ը կը հարցնէ.—Մուսա պէյ, ըսելիք մը ունի՞ք. Թուղթերը կարդացուեցան։

Մ ո ւ ս ա։ Թուրքերէն չեմ գիտեր. Թարգման մը բերել տուէք։

Ն ա խ ա գ ա հ։ Հոգ չէ. ձեր գիտցածին չափ ըսէք։

Մուսա բարեպաշտ առաքինիի մը պէս կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը զինքը մ ի ւ տ ի ր կարգած էր այն ատեն. կարելի՞ բան էր ուրեմն որ պաշտօնեայ մը հպատակներու իրաւունքները բռնաբարէ։

—Մենք կառավարութեան մարդիկ ենք. այս տեսակ բաներ չենք ընդունիր, կըսէ։ Մանաւանդ որ այդ տեսակ դէպքերուն համար ցոյց տրուած ժամանակէն և գիւղէն երեսուն ժամ հեռաւորութեամբ տեղ գացած էի զանձումի համար։

Նախագահը հարցում կընէ Ցօլհաննէսի տունը ծակելուն վրայ, և միանգամայն թէ հակառակութիւն մը կա՞ր իրեն և Ցօլհաննէսի միջև։ Մուսա կը պատասխանէ թէ այդպիսի հակառակութիւն չը կար. հարիւր ոսկի տուած էր Ցօլհաննէսին, որմէ յետոյ մէկ մասն առած էր։

Այս հարցումներէ վերջ ընդդէմ Մուսայի վկաներն կը կանչուին, այդ վկաներ երկուք են՝ Պօղոս և Յակոբ։ Նախ Պօղոս ներս կը բերուի։

Սովորական հարցումները կուղղուին. կը յայտարարէ՝ թէ անունը Պօղոս է. թէ Երզնկցի է. միայն երբ տարիքի խնդիր կուգայ՝ հարցը կը փոխուի։

—Ի՞նչ գիտնամ քանի տարու եմ, կըսէ մարդը. գրած չեմ որ գիտնամ։

—Մարդ, քանի տարեկան ըլլալդ չե՞ս գիտեր, կը կրկնէ նախագահը։

—Է՛յ, քառասուն, քառասուն և հինգ տարեկան ըլլալու եմ։

Հողագործութեամբ պարապելը կը յայտարարէ Պօղոս և նախագահին հրաւէրի վրայ կերդնու Աւետարանի վրայ, թէ՝

«Ցանուն Աստուծոյ կերդնում թէ տեսայ, որ Մուսա պէյ այրեց Ցօլհաննէսի խոտերն ու մթերանոցը։»

Եղած հարցումներն ու տրուած պատասխանները կամփոփենք։

Պօղոս կալն է եղած մենակ. կը տեսնէ որ Մուսա, եղբայրը Ճէլօ և շատ մը ձիաւորներ կուգան, ձիաւորները նաւթէ պատրոյգներ բռնած՝ խոտերը կը բռնկցնեն։ Նախ կայրի մթերանոցը, յետոյ խոտերն և վերջը գարիի դէզն, որուն վրայ կրակ ինկած էր։

Մթերանոցին մէջ կը գտնուէին եղեր եղբայրն ու սպասաւորը։ Այդ մթերանոցի առաստաղը փայտէ, պատերը քարէ մեծ շէնք եղած է, հազար կողով յարդ և վարսակ պարունակելու չափ ընդարձակ. ատոր մէջ կը գտնուէին եղեր հողագործական գործիքներ, ձիու կազ-

մածներ, յարդ և այլն։ Այրած պահուն թէ Մուսա և թէ իր մարդիկներն են եղեր. տեսած է անոնց խոտերը բունկեցնելն, բայց վախէն ինք զինք ցոյց չէ տուած։

Ձիաւորները չորս են եղած, Մուսա, Ճէզայիր, Հիւսէյին ու Մուրատ։ Մուսա ճերմակ ձիու վրայ նստած է, միւս երեքը գորշ ձիու վրայ։

Այստեղ ընդհանուր դատախազը հարց է առաջարկում. ինչ տեսակ գորշ ձիեր էին, վարն գլի, կըսէ, չորս տեսակ գորշ կայ, բունճլիի գորշ և այլն։ Պօղոս զայրացած ու ապշած կը պատասխանէ թէ՝—միջոցն էր որ երթար մանրակրկիտ քննութիւն մը ընէր, թէ ինչ նուրբ զանազանութիւն կար գորշերու մէջ. գորշ կըսէ, լմնցաւ գնաց։—Ծիծաղ կը տիրէ։

Մէջոց մ'ալ ընդհ. դատախազը կը հարցնէ թէ՝ ժամը քանիսին պատահեցաւ։

—Զօրսին, կը պատասխանէ։

Ընդհանուր դատախազը հակասութիւն կը նըշմարէ այս յայտարարութեան և հարցաքննութեան մէջ եղած յայտարարութեան միջև. այն ատեն ըսած է թէ կէս գիշերին պատահած է, իսկ այժմ կըսէ թէ՝ ժամը չորսին. արդ կէս գիշերը ժամը եօթին է. ուրեմն հակասութիւն։

Եւ Պօղոս կըսէ.—հիմա ձմեռ է, կէս գիշերը եօթին կըլլայ, եօթ ու կէսին կըլլայ. իսկ այն ատեն ամառ էր. ամառը կէս գիշերը չորսին կըլլայ։ Ուրեմն հակասութիւն չը կայ, երբ առաջ կէս գիշեր ըսած է ու այժմ՝ ժամը չորս կըսէ։

—Բայց երբեք չորսին կէս գիշեր չըլլար, կըսէ ընդհ. դատախազը, առնուազն չորս ու կէսին։

—Է՛յ, ես ձեռքս ժամացոյց բռնած էի, կըսէ Պօղոս, որ վայրկեանը վայրկեանին մօտ գիտնամ. կէս գիշերի մօտ էր. կէս ժամ առաջ, կէս ժամ վերջ, ես ինչ գիտնամ։

Հարցումներ կուղղուին մթերանոցէն ելլող սպասաւորներու մասին. անոնց զգեստները բըռընկած են եղեր. ամեն մարդ մարելու աշխատած է. բայց ինք վկան չէ տեսած թէ՝ ինչպէս մարեր են։

Հարցումներ կը սկսին կալերու վրայ։

Ընդհանուր դատախազը կը սկսի հարցնել թէ Ցակոբի և Ցովհաննէսի կալերու միջև որչափ կալեր կային, ինչ կարգով շարուած էին և այլն։

Պօղոսէ վերջ կը յաջորդէ Ցակոբ վկան։ Ցակոբին վկայութիւնն ալ այս է։

«Ես կալիս մէջ նստած կը սպասէի, մէկ մ'ալ տեսայ մուխ մը ելաւ. դէպի այդ մուխը դիմեցի, տեսայ, սկսաւ բռնկիլ, բոցին լուսով երեք ձիաւորներ տեսայ, որոց մէկու ձին ճերմակ էր, միւսները կարմիր էին. այս ձիաւորներ պատրոյգով խոտին դէզերը վառեցին։ Վառողները եղած են Մուսա, Էյմէր, Մուրատ պէյերը։ Պատրոյգը Մուսա և Էյմէր պէյերու ձեռքն է եղած։ Գիւղացիք եկած ժողվուած են, աշխարհք լցեր է հոն։ Երբ գիւղացիք եկած են Մուսա քաշուած գնացած է եղեր։»

Մանրամասն հարցումներ կը սկսին. ձիերու գոյնի, լոյսի և այլի մասին։ Ընդհանուր դատախազը կը շարունակէ միշտ հակասութիւններ գտնել։ Ահա իր խօսքերը։

—Հակասութիւն կայ երկու վկաներու ըսածին մէջ. Պօղոս հրդեհին վայրը Ցակոբէն առաջ գընացած է, կանչած է և Մուսայի փախած ատեն Ցակոբն հեռուէն տեսած ըլլալու է։ Այս ծեր մարդը հեռուէն ինչպէս տեսած և որոշած է։

Իսկ Ցակոբ կը պատասխանէ թէ ինք մուխը տեսած է, դէպի հոն գնացած և բոցին լուսովը Պօղոսը տեսած է։

Մի քանի հարցումներէ վերջ ժամանակն ուշ ըլլալով նիստը կը փակուի։

Այս առաջին դատավարութեան տպաւորութիւնը մեծ եղաւ, ինչպէս արդէն գրեցինք։

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պարիզի քաղաքային մունիցիպալիտէտը, ինչպէս գրում են այնտեղից, շնորհաւորել է Բըրազիլիային՝ հանրապետական կառավարութիւն հաստատելու համար։

—Այս օրերս Իտալական մինիստր-նախագահ Կրիսպի պատասխանելով պատգամաւորներից մէկի հարցապնդման, յայտնեց որ Իտալիայի և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնները շատ լաւ են։ Երեւում է ուրեմն, որ Իտալական կառավարութիւնը ենթարկվեց հասարակաց կարծիքի պահանջներին, և համոզվում է, որ պէտք է բարեկամական յարաբերութեան մէջ լինի հանրապետական Ֆրանսիայի հետ։

—Այս օրերս Մանչեստրում գումարված մի մեծ ժողովում բողոք յայտնվեցաւ այն քաղաքականութեան դէմ, որին հետեւում է Սօլսբրիի մինիստրութիւնը իրլանդական հարցում։

—Վիէննայից գրում են, որ շուտով մեծ պետութիւնների մէջ նորից բանակցութիւններ պէտք է սկսվեն բուլգարական հարցի առիթով։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

1892 թւին Ամերիկայի գտնելու 400-ամեակի տօնախմբութեան առիթով Վաշինգտոնի կառավարութիւնը որոշել է հրատարակել մի այնպիսի գրուածք, որի մէջ պէտք է մասնակցեն աշխարհի բոլոր ազգերի յայտնի գրողները։ Հրատարակութեան համար ծախս որոշված է 600 հազար րուբլի։

* * *

Նորերս Ցիւրիխում տեղական լրագիրները անկարող եղան լոյս տեսնել այն պատճառով, որ տպարանների բոլոր գրաշարները գործադուլ էին արել։

* * *

Նիւ-Եօրկից գրում են, որ վերջին ժամանակներս Միացեալ-Նահանգների երկաթուղու գընացքներում սկսել են յաճախ գողութիւններ պատահել։ Գնացքներում յաճախ սկսել են դիմակաւորված աւազակներ երեւալ։ Երկաթուղային մի պաշտօնեայից խլել են 450,000 դոլլարի գումար, որը ուղարկվում է եղել մի բանկի համար։

* * *

Ասում են, որ Թիֆլիսի օրիորդները «ինֆլուէնցա» հիւանդութեան յիշատակը յաւերժացնելու համար սկսել են գործել մի նոր տեսակի գըլխարկներ, որ այժմ Թիֆլիսում համարեա ամենքն էլ կրում են, և նոյնքան «մոդայի» մէջ է, որքան և ինֆլուէնցա հիւանդութիւնը։ Այդ նոր տեսակի գլխարկները կոչվում են «շապկա ինֆլուէնցա»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 դեկտեմբերի։ «Journal de St. Petersbourg» լրագիրը մատնացոյց անելով Վիէննայի բօրսայում բուլգարական փոխառութեան վաճառման և ապահովութեան վրա, ասում է. «Այդ բանից երեւում է թէ ինչպիսի յանդգնութեամբ Կօբուրգեան իշխանը և բուլգարական կառավարիչները վարվում են իշխանութեան գոյքի հետ, հակառակ նրանց չափազանց՝ անկանօնղրութեանը, և թէ ինչպիսի համարձակութեամբ, հակառակ օրէնքի, նրանք գրաւ են դնում երկրի ֆինանսական միջոցները՝ ուշադրութեան չառնելով արդէն շատ տարիներ առանց գործադրման մնացած նախընթաց պարտաւորութիւնները։ Մենք պարտք ենք համարում մատնացոյց անել այդպիսի ակնյայտնի չեզման վրա Բերլինի դաշնագրից։—Երէկ վախճանվեց գիտութիւնների ակադէմիայի փոխ-նախագահ Բունիակօվսկի։—Բուրինշտէյն յայտնեց, որ իրան նուիրված բոլոր գումարները ինքն տալիս է Պետերբուրգի կօնսէրվատօրիայի և ռուսաց կայսերական երաժշտական ընկերութեան Պետերբուրգի բաժնի շինութեան կառուցման համար։—С. Петерб. ВѢД» լրագիրը լսել է, որ մշակված է գիւղական բանկերի նոր նօրմալ կանօնադրութիւնը։ Բոլոր գործավարութիւնը խիստ կօնտրօլի կը լինի ենթարկված. հիմնական դրամագլուխը պէտք է 3000 րուբլուց պակաս չը լինի. փոխառութեան ամենակարճ ժամանակը 6 ամիս է, իսկ ամենաերկարատեը—3 տարի։ Բանկերի բացման թոյլտուութիւնը միայն այն դէպքում կը տրվի, երբ նահանգապետները կը վկայեն նրանց անհրաժեշտութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ, 2 դեկտեմբերի։ «Times» լրագրին Զանզիբարից հեռագրում են, որ պօրտուգալիական մայոր Սերպա-Պինտո պատերազմ յայտնեց մօկօլօլոներին. ապա յաջորդ կռիւների ժամանակ մօկօլօլոներին ջնջում էր հարիւրներով Գատլինգի հրացէնքների միջոցով և խլեց անգլիական երկու դրօշակներ, որոնք իբր թէ մօկօլօլոներին նորերս յանձնել էր բրիտանական հիւպատոսը։ Սերպա-Պինտո բարձրաձայն յայտնեց թէ ինքն մտադիր է նուաճել Պօրտուգալիայի համար ամբողջ երկիրը մինչև Նիասսա։

ԲԵՐԼԻՆ, 2 դեկտեմբերի։ Կլինիկայում իր երէկվայ դասախօսութեան ժամանակ պրօֆէսօր Լէյդէն խօսեց ինֆլուէնցիայի մասին, և մի և նոյն ժամանակ հաղորդեց, որ ներկայումս Բերլինի ազգաբնակութեան 1/3 հիւանդ է ինֆլուէնցայով։ Պըրօֆէսօրը նկատեց, որ կարելի է ինֆլուէնցիան նոյն պատճառներն ունի, ինչ որ ցինգան։—«Klinische Wochenschrift» լրագրի վերջին համարում գրված է, որ վերոյիշեալ ախտի տարածումն Բերլինում այլ ևս հերքել չէ կարելի, բայց դժուար է ասել թէ ինչ չափեր կընդունի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 դեկտեմբերի։ Թոյլ է տըրվում փոստով ուղարկել ոչ ամբողջապէս վճարված կամ բոլորովին չը վճարված հասարակ փակ նամակներ, ի բաց առնելով կառավարչական հիմնարկութիւններին ուղարկված նամակները, բայց նամակ ստացողը պէտք է նամակի վճարի կրկնապատիկը տայ։ Նամակ ստացողները իրաւունք ունեն հրաժարվել այդպիսի նամակներ ստանալուց։—Լրագիրների հաղորդած այն լուրը, թէ դեկտեմբերին պետական խորհրդում պէտք է քննվի ժողովրդական ուսումնարանները հոգևոր վարչութեանը յանձնելու հարցը, պաշտօնապէս հերքվում է։

ՄԻՏԱՎԱ, 2 դեկտեմբերի։ Երէկ նահանգապետի մօտ մեծ ճաշկերոյթ կար, ուր ներկայ էին՝ արդարադատութեան մինիստրը, հին և նոր դատարանների և բոլոր վարչութիւնների ներկայացուցիչները։ Երեկոյեան դէպի ամրոց գնացին լատիշները ջահերով, երաժշտութեամբ և երգիչ խմբերով։ Ամրոցի դահլիճներում ներկայացաւ լատիշների պատգամաւորութիւնը և խնդրեց մինիստրին յայտնել Գահի պատուանդանի մօտ իրանց անսահման հաւատարմութեան զգացմունքները հայրենիքի Հօրը և իրանց միահամուռ պատրաստականութիւնը միշտ զոհել իրանց կեանքը և գոյքը սիրելի Թագաւորի համար։ Լատիշների միացած խմբերը երգեցին «Боже Царя храни»։ Ջահալոյց ընթացքը ազգային օրհներգի երգեցողութեամբ անցաւ նահանգական դատարանի շինութեան առաջ։

ԲԵՐԼԻՆ, 2 դեկտեմբերի։ Րէյխստագի նիստերը յետաձգված են մինչև յունվարի 8-ը

ՎԻԷՆՆԱ, 2 դեկտեմբերի։ Գերմանական ընդդիմադրական կուսակցութեան առաջնորդ Պլէնէր երէկ սաստիկ յարձակվեց Տաաֆէի դէմ, գերմանացիների վրա իբր թէ բռնութիւններ գործելու համար Չեխիայում. Պլէնէր ասեց, որ Աւստրիայի այժմեան ներքին քաղաքականութիւնը ցաւակցութեան կամ ամբողջ Եւրոպայի հեգնութեան է արժանի։ Այսօր Տաաֆէ եռանդուն կերպով հերքեց Պլէնէրի յարձակումները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 դեկտեմբերի։ «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է լերև լուր, որ Օդէսայի նախկին գեներալ-նահանգապետ գեներալ Րօօպ նշանակվում է Ֆինլանդիայի գեներալ-նահանգապետ։—Հրատարակված են նոր կանօններ տօտալիզատօրների մասին, որոնք կը գործադրվեն 1890 թւի յունվարի 1-ից։

ՍՕՖԻԱ, 3 դեկտեմբերի։ Մերժվել են Վիդդինը Աւստրիային յանձնելու վերաբերմամբ եղած նախկին բանակցութիւնները՝ որպէս աւելի յարմար կէտ պատերազմի ժամանակ աւստրիական նաւատորմը կենտրօնացնելու համար։ Զօրքի մէջ յուզում է նկատվում։ Կառավարիչները Շտէյրեան գործարանի հետ պայմանագիր կապեցին Մանլիխէրի 60,000 ութը միլլիմետրանոց հրացաններ պատրաստել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 դեկտեմբերի։ Վիտեբսկի նահանգապետին ներկայացրած հաշւի առիթով Բարձրագոյն հրամանի հիման վրա թեմական եպիսկոպոսներին մատնացոյց են արված միջոցներ շտունդայի և ռացիօնալիստական աղանդների տարածման դէմ։

ԼԻԲԱՎԱ, 4 դեկտեմբերի։ Կիրակի օր արդարադատութեան մինիստրը հանդիսաւոր կերպով բացեց այստեղ նահանգական դատարանը և հաշտարար դատարանները։ Իր ճառի մէջ մինիստրը մատնացոյց արաւ այն հանգամանքի վրա, որ Լիբավայի քաղաքային հասարակութիւնը գիտակցական և համակրական օրինակ ցոյց տուեց դէպի դատաստանական րէֆօրմները իր նիւթական զոհաբերութիւններով դատարանի կազմակերպութեան համար, որը և արժանացաւ Բարձրագոյն ուշադրութեանը։

ՏԱՇԿԷՆՏ, 4 դեկտեմբերի։ Երեք օրվայ ընթացքում ինֆլուէնցիայով հիւանդացել են մօտ 80 մարդիկ։

ՄԱԴՐԻԴ, 4 դեկտեմբերի։ Պատանի թագաւորը ծանր կերպով հիւանդ է. բիւլլետէններ են հրատարակվում։

ՊԱՐԻԶ, 4 դեկտեմբերի։ Երկրագործական բաժնի դիրեկտօրը հրապարակապէս յայտնել է, որ կառավարութիւնը աւելի մօտ կը ծանօթանայ մսի առևտրին և գրաստների համար վերցվող ներմուծման մաքսերին վերաբերեալ հարցերի հետ։

ԴՈՒԲԼԻՆ, 4 դեկտեմբերի։ Իրլանդիան նոր փոխարքայ ունի, որին հասարակութիւնը հիացմամբ ընդունեց։ Նրա քաղաքը մուտ գործելու ժամանակ ուսանողները ճեղքեցին զօրքերի շարքերը և միացան ամբոխի հետ, երգելով ազգային օրհներգը։ Շատ վաղուց այդպիսի հիացմունքով չեն ընդունել փոխարքային։

ԼՕՆԴՕՆ, 4 դեկտեմբերի։ Լրագիրները հաւատացնում են, որ մօկօլօլոների հողի վրա Սէրպօ-Պինտօի յարձակման լուրը հեռագրով ստացվեց Զանզիբարի բրիտանական ընդհանուր հիւպատոսից և ուղարկվեց մարկիզ Սօլսբրիին Գօտֆիլդում։ Մինչև մանրամասնութիւնների ստանալը առաջին մինիստրը հազիւ թէ վճռողական միջոցներ գործ դնէ։ Առաջին քայլը երևի բացատրութիւնների պահանջը կը լինի Լիսաբօնում. մերժման դէպքում, յետ կը կանչվի անգլիական դեսպանը։ Հաւանականաբար վաղը հարցը կը ներկայացվի մինիստրների խորհրդի քննութեանը։

ՕՐԷՕԼ, 4 դեկտեմբերի։ Շաբաթ օր կատարվեց քաղաքի համար շինած ջրանցքի հանդիսաւոր բացումը։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ
Դեկտեմբերի 1-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ— . .	93	ր. 05	›
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45	› 60	›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36	› 90	›
Ոսկի — արժէ — . .	7	› 48	›
Մաքսային կուպօններ — . .	149	› 25	›
Արծաթ — — — . .	1	› 11	›
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	6 և	7%	›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99	› 75	›
— — — — 2-րդ —	99	› —	›
— — — — 3-րդ —	99	› 12	›
— — — — 4-րդ —	99	› —	›
— — — — 5-րդ —	99	› —	›
— — — — 6-րդ — .	99	› —	›
Նոր 4%	84	› 37	›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	93	› 73	›
— — 2-րդ —	99	› 25	›
— — 3-րդ —	99	› 12	›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	253	› 75	›
— երկրորդ —	257	› 55	›
5½% րէնտա.	102	› 50	›
Ոսկեայ րէնտա.	168	› —	›
Եօթերորդ կօնսօլիդ. փոխառ. . .	138	› 50	›
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .	99	› 25	›
5% գրաւական թղթեր կալուած.			
փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	147	› —	›
— — թղթադ. .	92	› —	›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98	› 12	›
Գիւղական բանկի	101	› 75	›
6% գրաւ. թղ. Թիֆլիսի—27 և 43տ.	96	› 75	›
— —Քութայիսի-18 և 43տ.	97	› 12	›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ	93	› 75	›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ. .	93	› 25	›
Օդէսայի — — .	94	› —	›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	84	› 25	›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԲԺԻՇԿ ՊՐԷՕԲՐԱԺԷՆՍԿԻ

Մասնաւորապէս բժշկում է էլէկտրականութեամբ, ֆարադէական և գալվանական հոսանքով ձեռքերի և ոտների անդամալուծութիւնից, րէվմատիզմից, ներվային հիւանդութիւններից և կօնտրակտուրայից (մկանունքների անդամալուծութիւն), բժշկում է կոյրերին և խուլերին անդամալուծութիւնից և նոյնպէս ընդունում է կանացի հիւանդութիւններով և սիֆիլիսով տկարներին։

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12 ժամ և երեկոյեան 7 ժամից մինչև 8 ժամ։ Տուն Պօպօվի Միքայէլեան փողոցի անկիւն № 9 և Ելիսավէտինսկայա № 2, Ինտենդանտութեան մօտ, Վօրօնցօվեան կահաւորված սենեակների դիմաց։

Домъ Попова, уголъ Михайловской ул. № 9 и Елисаветинской № 2, около Интендантства, противъ Воронцовск. номеровъ. 1—10

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՍԱՅԻ-ՍԱՏԻՐԻ

(Արտակ-Աղէքսանդր-Տէր-Սարգսեան Պարգևանց)

ԹՈՂԹՈՋԻ

I գրքոյկը

(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Բաժանորդագինը 25 կոպէկ է։

1—3

Լոյս տեսաւ սարկաւագ Յ. Նազարեանցի կազմած

1890 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Ցաւելուածի բովանդակութիւնը.—Ա. Դ պ ր ո ց ա կ ա ն. դպրոցական տօն օրերը, ծրագիր հայոց ծխական-եկեղեցական ուսումնարանների (համառօտ). Բ. Ա շ խ ա ր հ ա գ ր ա կ ա ն. Կովկասը և նրա բաժանմունքները, ընդարձակ Ուղեցոյց, որ ծանօթացնում է Կովկասի ու Անդրկովկասի բոլոր քաղաքների ու յայտնի տեղերի հետ և բացատրում է նրանց ծագումն ու ատրձանաբար յառաջադիմելը (50 երես). Գ. Լ ե զ ո ւ ա բ ա ն ա կ ա ն. Բառարան եւրոպական բառերի ու ոճերի, որոնք պատահում են և կարող են պատահել մեր գրքերում և պարբերական հրատարակութիւնների մէջ՝ մանրամասն բ ա ց ա տ ր ո ւ թ ե ա մ բ (100 երես). Դ. Այլ և այլ. Մանկատածութիւն, բժշկական, ի՛նչպէս յայտնի գիտնականները դուշակում են մարդուս հոգեկան յատկութիւնները (գիմագուշակ), բարոյական մոքերը. „Մեղա՜, Տէ՛ր“ (տանաւոր) և այլն։

Գինն է 20 կոպէկ. 10-ով առնողին—17 կոպէկ, 100-ով առնողին—15 կոպէկ։ 100-ով առնողը ճանապարհածախք չէ վճարում։

Կարելի է ստանալ հետևեալ հասցէներով. 1) Тифлисъ. На Авлабарѣ. Діакону Ованнесу Назарянцъ. 2) Тифлисъ. Михайловскій мостъ. Книгопродавцу Давиду Айвазову. 3—5 (Ե)

1890 годъ. **ОТКРЫТА ПОДПИСКА** годъ VII.

НА БОЛЬШОЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ И ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛЪ

„РОССІЯ“

Роскошное еженедѣльное изданіе со множествомъ рисунковъ, исполненныхъ красками, фототипіей и новымъ привилегированнымъ способомъ.

ВЪ ЖУРНАЛѢ ПРИНИМАЮТЪ УЧАСТІЕ

Выдающіеся русскіе художники и литераторы.

Предполагая въ наступающемъ году значительно расширить программу и объемъ журнала, редакція «Россіи» дастъ своимъ подписчикамъ слѣдующіе литературный и художественный отдѣлы:

ВЪ ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОТДѢЛЪ ВОЙДУТЪ:

историческіе и битовые романы и повѣсти, разсказы изъ русской жизни, произведенія лучшихъ иностранныхъ писателей, очерки, сцены, стихотворенія, поэмы, мелочи, замѣчательные анекдоты, разнообразный отдѣлъ смѣси и этнографическія описанія.

Въ каждомъ номерѣ будутъ помѣщаться: театральная хроника, статьи по литературѣ, искусству и исторіи; путевые очерки; политическое обозрѣніе, распоряженія правительства, новости, слухи, и пр.

Съ перваго номера журнала начнется печатаніемъ большая историческая повѣсть

иллюстрированная оригинальными рисунками и виньеткими

„ПОТАПЫЧЪ и МЕДВѢДЬ“.

(Сочиненіе Н. П. Аксакова).

ВЪ ХУДОЖЕСТВЕННОМЪ ОТДѢЛѢ ПОМѢЩАЮТСЯ:

I. Иллюстраціи на выдающіяся событія изъ текущей жизни, II. Оригинальныя фотографическія приложенія, III. Историческія картины, IV. Оригинальные рисунки въ краскахъ (русскихъ художниковъ), V. Сцены изъ русской жизни, VI. Портреты извѣстныхъ дятелей, VII. Акварели съ натуры, VIII. Типы народовъ Россіи, IX Пейзажи, X. Деревянскія сцены и картинки.

Множество виньетокъ и иллюстрацій къ романамъ, повѣстямъ, разсказамъ и стихотвореніямъ.

Гг. подписчикамъ на 1890 годъ будутъ выданы.

двѣ художественно-исполненныя преміи

1) Большая хромо фототипія съ картины профессора В. В. ПУКИРЕВА

„НЕРАВНЫЙ БРАКЪ“

Въ свое время, появленіе въ свѣтъ этой замѣчательной, полной драматизма, картины, произвело громадный фуроръ и, какъ русскіе, такъ и иностранныъ журналы были наполнены восторженными отзывами объ этомъ дѣйствительно выдающемся произведеніи русской живописи.

В. В. Пукиревъ за картину «Неравный бракъ» получилъ званіе професора.

2) „УТРО ЧИНОВНИКА ПОЛУЧИВШАГО ПЕРВЫЙ КРЕСТЪ“

съ знаменитой картины художника П. А. Ѳедотова (оригиналъ хранится въ Московскомъ румянцевомъ музеѣ). Олеографія воспроизведена новымъ способомъ, въ размѣръ подлинника.

Кромѣ того всѣмъ г.г. подписчикамъ будетъ выданъ: «АЛЬБОМЪ ПЛЕМЕНЪ и НАРОДОВЪ РОССІИ», заключающій въ себѣ до сорока типовъ, исполненныхъ красками.

Въ этомъ альбомѣ кромѣ описанія природы и жизни помѣщены типы слѣдющихъ народовъ: Калужане, Рязанцы, Калмыки, Башкиры, Зырянинъ. Самоѣды, Крымскій татаринъ. Черемиска, Грузинъ, Гуріецъ, Цыгане, Уральскіе Казаки, Казанскіе татары, Чеченецъ, Финны, Нендалецъ, Малороссы, Тульскіе крестьяне, Линейный казакъ, Грузинки, Имеретинъ, Осетинъ, Кабардинецъ, Крестьяне Ярославской губерніи, Нижегородцы, Орловцы, Крестьянки Тверской и Смоленской губерніи, Псковитяне. Киргизы, Казаки, Поляки, Литовцы, Курды, Армяне, Латыши, Евреи, Мезенскіе самоѣды, Финны Петербургской губерніи, Эйнарскіе лопари, Обдорскіе Остяки, Чувашка, Якуты, Забайкальскіе Буряты, Оленные Чукчи, Камчадалъ, Алеуты, Нерчинскіе Тунгусы.

Каждый номеръ журнала будетъ заключать въ себѣ: До 2000 строкъ разнообразнаго литературнаго текста и четыре страницы оригинальныхъ рисунковъ въ краскахъ, кромѣ виньетокъ.

Въ теченіи года выйдетъ въ свѣтъ пятьдесятъ номеровъ.

200 оригинальныхъ рисунковъ въ краскахъ

П О Д П И С Н А Я Ц Ѣ Н А:

На годъ		На полгода	
безъ доставки	5 р.	безъ доставки	3 р. — к.
съ доставкою въ Москвѣ	6 р.	съ доставкою въ Москвѣ	3 р. 50 к.
съ перес. во всѣ города Россіи	7 р.	съ пересылкою	4 р. — к.

За упаковку и пересылку премій Гг. подписчики прилагаютъ 1 рубль.

Допускаются разсрочка: 3 рубля при подпискѣ, 2 рубля 1-го апрѣля и 2 рубля 1-го іюля.

Пробный номеръ, для ознакомленія высылается за 2 семикопѣечныя марки.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, Москва, Солянка, домъ Когтевыхъ.

Редакторъ-Издадель І. И. ПАШКОВЪ

2—3

Լոյս տեսաւ Յ. Իւսուֆեանի հրատարակութեամբ առանձին գրքոյկով

ԵՆԻՉԵՐԻ

(Թիւրքահայերի կեանքից)

Գրեց Վ. Փափազեան

(Արտատպած „Մշակ“ լրագրից)

Գինն է 5 կոպէկ։

5—5

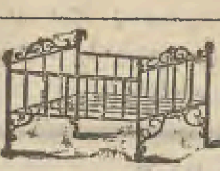

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

(ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ)

Անգլիական մահճակալներ, Թամքեր, ամաններ, կարպետներ, սապօն, գրչահատներ, մկրատներ, ածիլներ, մատուցարաններ, պատրօններ, գիլզաներ (3 ր. հարիւրը) կլէենկա, արտաքնոցների համար թուղթ, գլխի և շորերի վրձիններ, բիսկվիտներ, Թէյ, Թէյամաններ, գրիչներ, մազերի վերանորոգիչ Մակ-Մաստէր և այլն։ 7—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՈՒՄ

ՇԱԲԱԹ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1889 ԱՄԻ

լինելու է

ՅՕԳՈՒՏ „ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ“

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մուտքը՝ կանանց համար 1 ր., տղամարդոց՝ 2 ր.

Ֆրակը անհրաժեշտ է միայն պարողների համար։

Տոմսակները կարելի է վաղօրօք գնել՝ պ.պ. Ծատուրեանի և Տէր-Սարգսեանի խանութներում և „Կենտրոնական գրավաճառանոցում“ իսկ պարահանդէսի երեկոյեան ժողովարանի շվէյցարի մօտ—Սկիզբն է երեկոյեան 9 ժամին։

2—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ, մտնելով Կ. ՊՕԼԻՍ, ՍԱՄՍՕՆ և ՏՐԱՊԻԶՕՆ։

Երթևեկութիւնը շոգենաւերի 1889 թւի վերջին քառորդի համար փոխված է, սկսած հոկտեմբերի 11-ից. այդ փոփոխութիւնը վերաբերվում է Բաթումից շոգենաւի դուրս գալուն, որը նշանակված է չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթ մի անգամ, փոխանակ հինգշաբթի օրերը։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ԳԱՆ

11	Հոկտեմբերի	շոգենաւ	«ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ»
25	»	»	«ԱՐՄԷՆԻԱ»
8	Նոյեմբերի	»	«ԱՆԱՏՕԼԻԱ»
22	»	»	«ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ»
6	Դեկտեմբերի	»	«ԱՐՄԷՆԻԱ»
20	»	»	«ԱՆԱՏՕԼԻԱ»

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին պէտք է դիմել Ընկերութեան ագէնտներին.

Թիֆլիսում. պ, ԲԸՆՕԻՆ, Նախկ. Արծրունու գալէրէայում, № 14.

Բաթումում. պ. ԳԱՐԱՆԻՕՆԻՆ, Նաբերէժնայում

1—2 (Ե. Չ.)

ОБЪ ИЗДАНІИ ВЪ 1889 Г

ЕЖЕМѢСЯЧНАГО ЖУРНАЛА

„СЕМЕЙНАЯ БИБЛІОТЕКА“

Редакціей „Пантеона Литературы“ предпринято, съ 1 января 1890 г., изданіе новаго общедоступнаго какъ по цѣнѣ, такъ и по содержанію ежемѣсячнаго журнала.

„Семейная Библіотека“ будетъ заключать въ себѣ: избранные романы, повѣсти, разсказы, собранія стихотвореній извѣстныхъ писателей, драматическія произведенія, путешествія и пр.

Въ каждомъ томикѣ будетъ помѣщено цѣлое произведеніе; болѣе абширныя произведенія займутъ нѣсколько послѣдовательныхъ томиковъ.

Назначеніе „Семейной Библіотеки“—доставить самой небогатой семьѣ возможность, за ничтожную плату, имѣть библіотеку избранныхъ авторовъ, чтеніе которыхъ по содержанію своему было бы для всѣхъ доступно и интересно.

ПОДПИСНКЯ ЦѢНА: съ дост. и перес. на годъ 2 р., 6 мѣс. 1 р., 1 мѣс. 25 к.

Подписка принимается: въ редакціи „Семейной Библіотеки“ въ С. Петербургѣ, Захарьевская ул., д. № 19. Книгопродавцамъ дѣлается уступка въ размѣрѣ 5%.

Редакторъ-издатель А. Чудиновъ

5—5

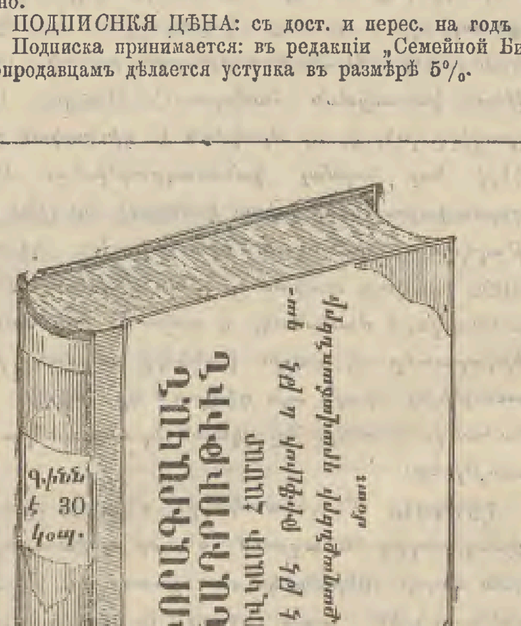

Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ продаются слѣдующія брошюры: 1) „Экономич. Положеніе Турецкихъ Армянъ“, публич. лекція Д—ра Г. Арцруни, перев. съ арм. А. Аракелянца. Цѣна 25 к. 2) Die Economische Lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 k. 3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.

Иногородные, желающіе получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.

Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“, или Tiflis, Redaction „Mschak“. (Ն)